

РЕЦЕНЗИЯ

От Петя Александрова Александрова, департамент "Кино, реклама и шоубизнес", НБУ, професор и доктор на науките в направление 8.4 "Театрално и филмово изкуство" върху научните и творчески трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност "доцент" по професионално направление 8.4 "Театрално и филмово изкуство" (филмова и телевизионна режисура), обявен в Държавен вестник бр. 28, от 1.04.2025 г. с кандидати д-р Светла Цоцоркова и д-р Радослав Камбуров.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания:

От приложените материали се вижда, че двамата кандидати отговарят на минималните национални изисквания по закона, а по някои показатели значително ги надскачат, особено като творчески (Цоцоркова) и като организационен (Камбуров) капацитет.

II. Изследователска и (или) творческа дейност:

За нуждите на конкурса и двамата кандидати са представили по 3 реализирани творчески продукта, а именно игрални филми.

Ще ги разгледам поотделно:

Светла Цоцоркова

1. Пълнометражен игрален филм „Жажда“, 2015, 90 мин.

Както самата Светла Цоцоркова го описва в свое интервю, „във филма става дума за любов в семейство, което живее на хълм в края на село и се издържа от това да пере чаршафите на близките хотели. В един момент пристига друго семейство - баща и дъщеря пътешественици, които разбиват тази хармония...“

Конкретните режисьорски постижения, които откривам в този филм, са в посока на работата с непрофесионалните изпълнители и с професионалните актьори. В приносите режисьорката е разказала за трудния кастинг и дългата подготовка на юношите Моника Найденова и Александър Бенев (съответно тогава на 13 и на 14 и половина години). Те не само стоят без притеснение пред камерата, но запазват

автентично, леко спънато или неочаквано (според драматургията) поведение. От тях се излъчва спонтанност и обран артистизъм, което е истинска находка и се радвам, че Цоцоркова първо прави това откритие, а после продължава да развива техния потенциал и в други продукции, независимо свои като авторство или на колеги.

Другото постижение на този филм е средата, усещането за суша и прегорелост, жежко лято и изоставеност. Те влизат в контраст с белите чаршафи и водата, без която не може да се пере, но не може и да се живее. Жаждата се разгръща буквално и преносно, тя е копнеж за близост и блян за щастие в по-голяма степен, отколкото достоверност.

2. Късометражен игрален филм „Бони и Льони“, 2020, 20 мин.

Предисторията на филма е наистина оригинална. Той е замислен като кастинг и подготовка за пълнометражния „Сестра“ – как ще си партнират Моника Найденова, изпълнителката от „Жажда“, която не е актриса, но е натрупала доста награди за първото си участие, и Елена Замяркова, която е професионалист, макар все още млад и без особен опит. Те играят две сестри (както ще им се случи и в следващия/предишен филм), обединени от любов, съперничество и подозрителност. Химията между двете определено се е получила и това отново се дължи на уменията на режисьорката да работи с тях. Различното е градската среда, тази на крайните квартали. Тя обаче е по-развита в съвременното българско кино, в нея интересно намерената метафора е железопътната линия и нейното обиграване.

3. Пълнометражен игрален филм „Сестра“, 2019, 97 мин.

Филмът разказва историята на майка и двете ѝ дъщери в малък провинциален град, където те се борят да оцелеят, потънали в свят от лъжи или измислици.

Постиженията на Цоцоркова като режисьор тук пак са в двете посоки, които се набелязват в „Жажда“. Воденето на изпълнителите е великолепно, независимо от тяхното официално ниво на професионализъм. Например при Светла Янчева, изумителна филмова актриса, която обаче сякаш отказва да изглежда привлекателна и да младее на екран - с което, разбира се, става още по-интересна. При работата ѝ с Цоцорова тя сякаш омеква, дълго съдържа вътрешните си терзания, но непрекъснато подава сигнали за уязвимост, женственост и дълбочина.

Другото умение на режисьорката е провинциалната среда, чиято крехкост и недодяланост, но също и примитивен чар особено се пречупват през метафората на глинените фигури в магазина. Бих казала, че рядко в българското кино вече има такава плътност на атмосферата, която да не показва екзотично изоставени планински села (особено по границата), а просто всекидневието в периферията.

Сред приносите Цоцоркова посочва създаването на филма без финансова подкрепа от страна на НФЦ и уникалната за страната ни копродукция с Катар, което, естествено, е впечатляващо, но все пак повече в сферата на продуцентството, не на режисурата.

Обобщение: Определено Светла Цоцоркова се откроява като режисьор, който е постигнал естетически успехи във филмите си. Освен това тя може да бъде полезна с постиженията в два пласта, които откроява: работа с актьори и работа със среда. А това е особено необходимо за студентите именно по режисура.

Радослав Камбуров

1. Игрален късометражен филм „Инсомния“, 30 мин. 2019

Успешен автор на видеоигри заличава границата между действителност и въображаем свят и постепенно матрицата го засмуква (изяжда сърцето му), като на финала той успява да се освободи, което е предсказуемо още след разговора му с друг шампион на игрите. Филмът е наситен с визуализации на обърканото състояние (например дъждът в банята, после под душа), контрасти на черното и бялото, препратки в позите (героят като Адам на Микеланджело).

Имам известно объркване, което се надявам кандидатът да изясни – в приносите той е посочено, че това е „първият късометражен студентски филм, заснет с редовно държавно финансиране от Национален филмов център“. Всъщност това студентски филм ли е? Предполагам, че е дипломна работа за магистърската степен „Филмово изкуство“. Тогава възниква въпросът как кандидатстваш за длъжността „доцент“ със студентски дипломен филм? От юридическа гледна точка очевидно няма пречки, след като документите са коректно попълнени. Но от професионална ми изглежда най-малкото не достатъчно сериозно.

2. Игрален късометражен филм „Хавай“, 13 мин. 2024 г.

Младеж вижда на тавана, където живее, мишка и се опитва да я хване в капан. Самият той обаче е в капана на своето застояване пред компютъра и хаос наоколо. Разбира се, следва неочакван и фантастичен край.

При прочита на приносите, намирам описанието на филма (с връзки с Жоне и Гилиъм, хиперреализъм и т.н.) за далеч по-амбициозно, отколкото е самият филм. Той е реализиран на ниво курсова работа на студент (в НБУ изискванията дори за дипломен проект надвишават този резултат като времетраене) – в едно пространство, с един актьор, с минималистично действие.

3. Изграден късометражен филм „Змей“, 30 мин., 2025

Разказ за един овдовял баща (Йордан Ръскин) на две деца, който се опитва чрез историите за змея да придаде приказен характер на ситуацията – те са някъде в пущинака, отглеждани основно от бабата (Ели Скорчева), тъгуващи и самотни, както и той търси своето място. Гората е източник на препитание, но и на напрежение и страхове (урвата под оградата).

Като основен принос Радослав Камбуров посочва използването на генеративен изкуствен интелект. Това е посока на бъдещето и може да се теоретизира, но решенията с него са все още скромни.

Намирам известно разминаване между заявено намерение (за магически реализъм) и краен резултат (битова драма). Ако търсим вълшебна атмосфера, тя липсва въпреки облаците и природните стихии, конфликтът е обяснен чрез диалозите, а разговорите между бащата и децата са без фантазия. Хумор не се предполага, но малкото ужас, който се нагнетява (какво ще се случи в гората, какво с децата) не е достатъчно развит.

Обобщение: В предоставените филми на Радослав Камбуров не намирам достатъчно основания да го оценя като режисьор с ярки постижения, какъвто ми се иска да видя за преподавател в НАТФИЗ. Той все още има да натрупва опит в режисурата и предложените филми не ме убеждават в достатъчната му компетентност да води на високо ниво курсовете по режисура.

III. Други дейности на кандидатите:

Отново ще ги разгледам поотделно:

Светла Цоцоркова

Светла Цоцоркова има толкова много разработени и успешни проекти не само като режисьор, а и като сценарист (или съсценарист), продуцент и актриса, че по изброените в CV-то предложените материали и участия са достатъчни и за кандидатстване направо за длъжността „професор“ (познавам такива случаи и то по новата система на НАЦИД, когато кандидатът има необходимата научна или творческа продукция да покрие като сбор и двете категории).

Още с ранните си филми „Живот със София“ и „Майка ми“ тя вдигна високо летвата на късометражното кино не само като студентско или експериментално. Тя също показва майсторство в работата с актьорите, което ще се превърне в нейна запазена марка. Самата тя запомнящо стои с актьорските си превъплъщения в „Омлет“, „Семеен портрет“, „Втори дубъл“ и наградите на тези филми са доказателство за стабилността на Светла Цоцоркова още преди трудния в нашите финансови и организационни условия пълнометражен дебют. За всички тях впрочем съм писала в книгата си „Предимства и предизвикателства на късите форми“, което го споменавам само като възможност да се добавят още и още анализи на нейното всестранно творчество.

Не смятам, а и е невъзможно тук да обхвана всички дейности на кандидатката - оператор, монтажист, сценарист, поддържаща актриса, автор на документални филми. Все пак искам да обърна внимание на всеотдайната ѝ работа като продуцент, защото именно там тя се обръща не само към собственото си творчество и изява (или това на съвместното със Светослав Овчаров). А също и като изпълнителен продуцент в много престижни международни копродукции с открояващите се имена на Райко Гърлич, Леван Кагуашвили, Душан Милич, Нури Билге Джейлан.

Да имаш такъв разностранен и богат, успешен и артистичен опит говори за широко скроена и творчески активна личност, която би правила чест на НАТФИЗ да се включи в екипа. Въодушевявам се само при мисълта какво могат да получат студентите от цялата палитра нейни дейности, когато им ги преподава.

Радослав Камбуров

Направи ми впечатление в приложеното CV на кандидата, че за степената „бакалавър“ и степената „магистър“ той е писал текстове (вероятно погрешно заявени като „дисертации“), това са съответно „Преображението на синтетичния живот и

израждането на утопичния симулакрум“ и „Рецепция на променящата се естетика на екранния медиум“. Отделно е издал и своя докторат „Общуване с идеала в епохата на дигиталните медии – новата Градина“ на книга, което отчитам като научен успех. Прегледах и неговите текстове, основно в електронното издание на Центъра за семиотични и културни изследвания и в Годишника на НАТФИЗ. Чела съм и доктората му, който впечатляваше с демонстрацията на богатата кинокултура, много гледани и споменавани филми. Всичко това ме навежда на мисълта, че е възможно Радослав Камбуров да се изявява по-добре на теоретичното поприще, отколкото на режисьорското.

Другите приложени материали като кратки авторски продукти (включително анимационния на Симеон Сокеров), са от активностите му през студентските години. Интересни са поддържащите му участия в различни игри, което е негово друго любопитно поле на изява, но не е в сферата на режисурата, към която е обърнат този конкурс.

За финал: Предоставените материали на кандидатите, както и филмите, с които кандидатстват, ми дават основание да изкажа следно мнение:

Смятам, че д-р Светла Цоцоркова има необходимите качества, за да ѝ бъде присъдена академичната длъжност „доцент“ в областта на кинорежисурата и аз гласувам "ЗА". В тази конкуренция смятам, че д-р Радослав Камбуров все още няма необходимите качества, за да му бъде присъдена академичната длъжност „доцент“ в областта на кинорежисурата и гласувам за него с „НЕ“.

София, 12.08.2025

С уважение:

проф. Петя Александрова, д.н.